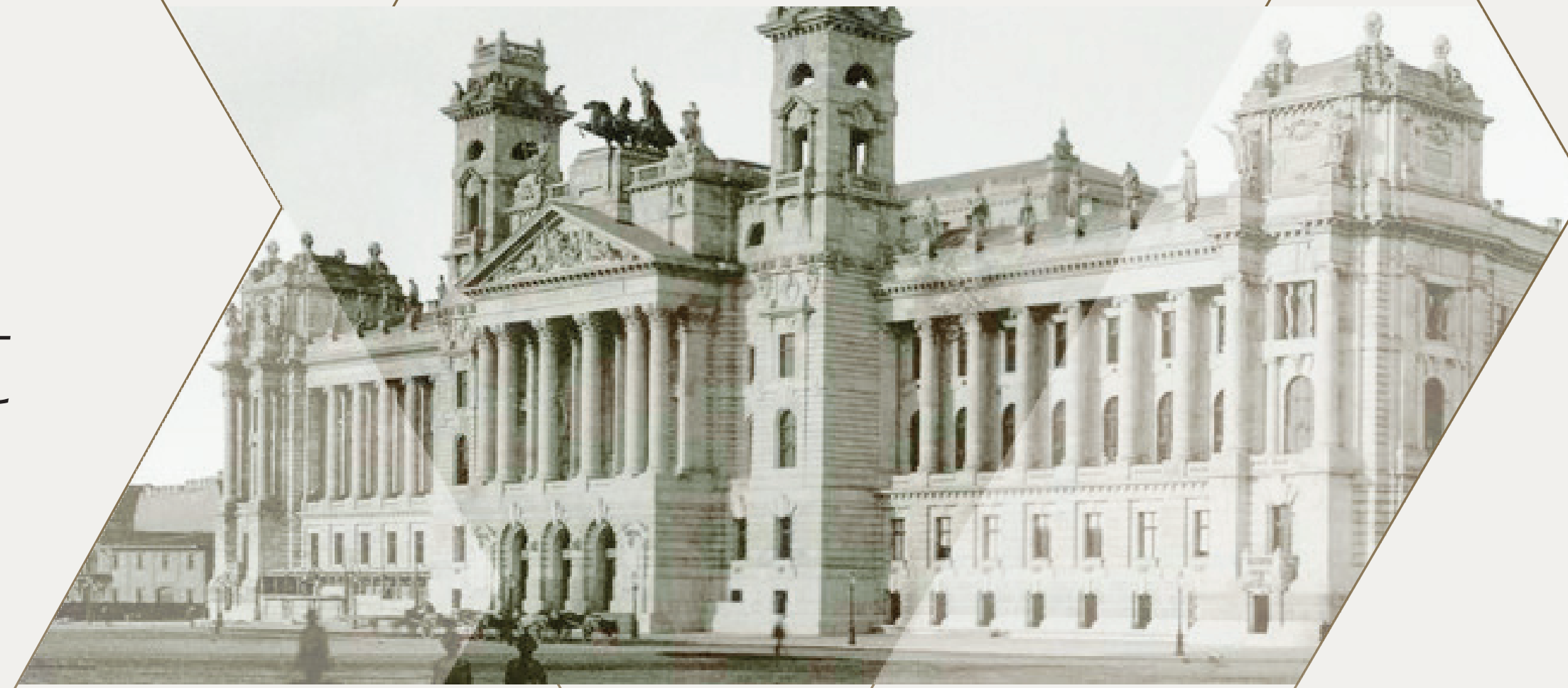

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút

2018-2019

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL

Hatásköri Bíróság

„Az igazság embere többet ér, mint a jog embere. De a joghoz ragaszkodó bíró csak ezzel a ragaszkodással és csakis ezzel válik igazságos bíróvá.”

(Wlassics Gyula: A tízéves Hatásköri Bíróság In: Jogtudományi Közlöny 1918. 18. sz. 137)

1907. évi LXI. törvénycikk – 1928. évi XLIII. törvény

Történeti alkotmányunknak egyik alapvető tétele, hogy mindegyik ága az államhatalomnak a törvényesen megállapított hatáskör korlátai között teljesítse feladatát. Nemcsak az államhatalom kellő egyensúlyának, de a közsabadságnak az érdeke is megkövetelte, hogy az egyik hatalmi ág a másinak törvényesen biztosított önálló hatáskörébe ne avatkozzék. A XIX. század végén megindult közigazgatási reformirányzat a hatásköri összeütközések elintézésére hivatott bíróság felállítását vette tervbe. Hieronymi Károly belügyminiszter megbízásából Dr. Wlassics Gyula előadói tervezetet készített, amelyet a századfordulón az Országgyűlés elé beterjesztett törvényjavaslat alapjául használtak. Ezen előterjesztés tartalmazta az alkotmány jelen-
tekeny biztosítékát és véget vetett a négy évtized óta tartó ideiglenes állapotnak. A Minisztertanácsnak a hatásköri összeütközések elintézésére vonatkozó hatóságát megszüntette és erre a célra önálló és független bírói fórumot állított fel. A jogerőre emelkedett törvény értelmében az új bírói fórum – a Hatásköri Bíróság – a rendes bíróság és a közigazgatási bíróság, vagy a közigazgatási hatóság között, valamint közigazgatási

Budapest, I., Vár, Üri utca 49.

bíróság és közigazgatási hatóság között felmerült pozitív vagy negatív hatásköri összeütközéseket intézte.

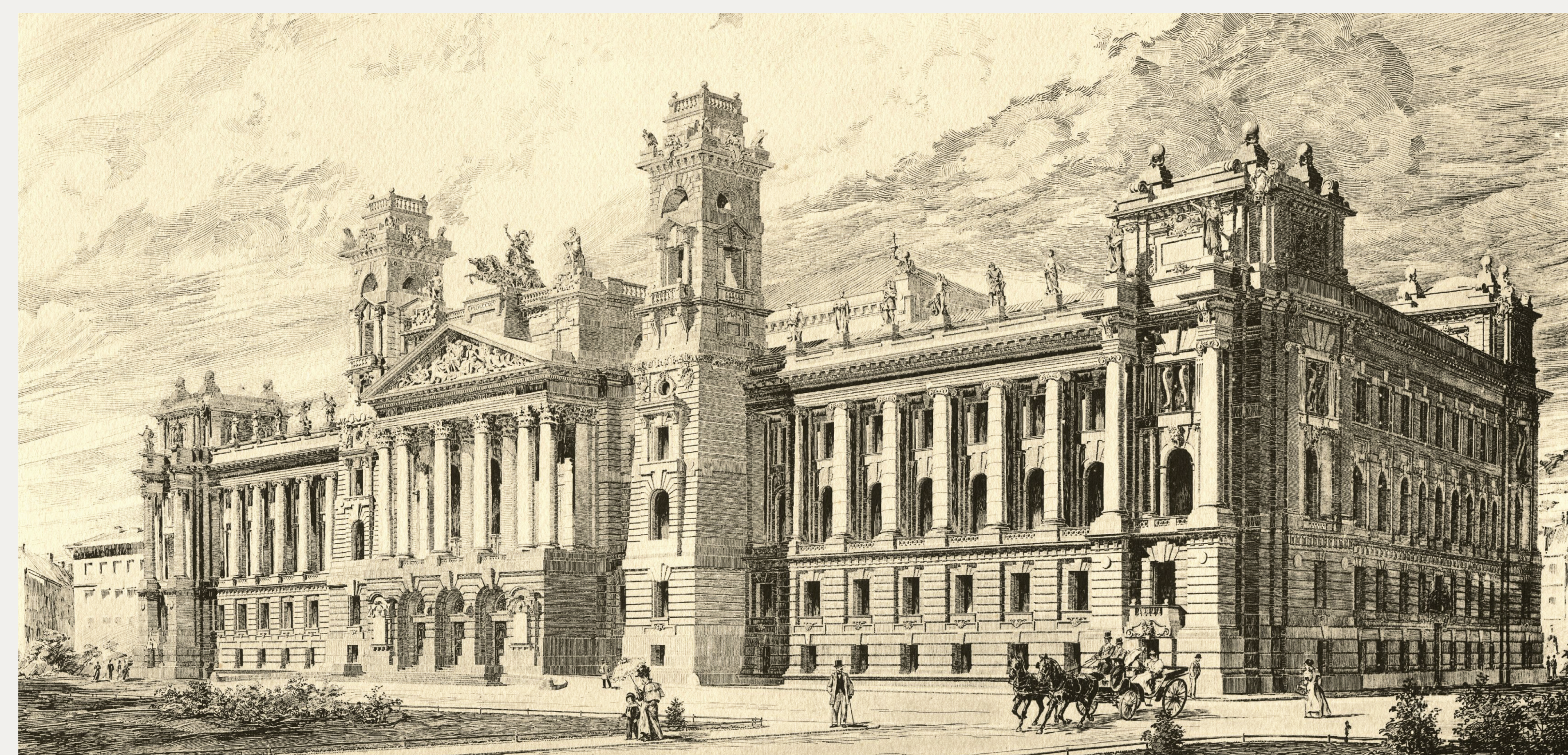
A jogalkotó hangsúlyt helyezett arra, hogy a Hatásköri Bíróságot az ítélkezés függetlenségének, pártatlanságának és teljes szabadságának megóvása érdekében tisztán bírói elemekből szervezze meg és abból a közigazgatási hivatalnoki elemet kizárta.

Az elnöki tisztséget három évente a Magyar Királyi Kúria és a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elnöke váltva töltötte be. A helyes adminisztráció érdekét szolgálta az a rendelkezés, hogy e bíróság elnökét hatásköri elnöki bírói tisztjében az helyettesítse, aki rendes munkakörében az ő helyettese.

A Hatásköri Bíróság összeállításában a két bíróságot (Magyar Királyi Kúria, és a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság) illetően a teljes paritás jelent meg, mert mindkét helyről egyenlő számú, nyolc – nyolc tagot választottak.

A bírói pártatlanságot és függetlenséget biztosította az is, hogy a tagok nem kinevezés, hanem választás útján váltak a Hatásköri Bíróság tagjaivá. A törvény rendelkezése értelmében hetes tanácsban hozták meg a döntést, mert több tag az alapos megítélés szempontjából nem volt szükséges, kevesebb pedig azért nem volt ajánlatos, hogy ezen bíróságon ne legyen kevesebb tanácsstag, mint a Kúrián felülvizsgált ügyekben.

(Tartalmi kivonat az 1907. évi LXI. tc. miniszteri indoklásából)

Budapest V., kir. Curia épülete, Országház-tér

A hatásköri bíróságról szóló 1907. évi LXI. törvénycikk rendelkezései a gyakorlatban jól beváltak és a Hatásköri Bíróság több mint két évtizedes működése során nagy jelentőségű közjogi/alkotmányjogi tényezőnek bizonyult. Gyakorlata a bíróságok működését hatásköri kérdésekben eredményesen irányította és a közigazgatás javítása érdekében is nagy szolgáltatásokat tett. Az 1907. évi törvény életbelépése óta azonban állandóan érzett hiánya volt a hatásköri bíraskodásnak, hogy az nem terjedt ki minden külön bírósággal szemben felmerült hatásköri összeütközésekre és különösen hiányzott a külön bíróságok egymás között felmerült hatásköri összeütközéseinek törvényes szabályozása.

Az 1928. évi XLIII. törvénycikk nagyjelentőségű intézkedése, hogy egyfelől a honvédbíróság, másfelől pedig a polgári (bírói vagy közigazgatási) hatóságok között felmerült minden hatásköri összeütközés elintézését a hatásköri bíróság elé utalta.

A Hatásköri Bíróság tanácsának összeállításánál az Országos Földbirtokrendező Bíróság, illetőleg a Munkásbiztosítási Felsőbíróság bírāja a magyar királyi Közigazgatási Bíróság bírójának helyébe lépett akkor, ha az összeütközés a rendes bírósággal szemben, és a magyar királyi Kúria bírójának helyébe lépett akkor, ha az összeütközés más (bírói vagy közigazgatási) hatósággal szemben merült fel. Ez az intézkedés a különleges szakértelem lehető legteljesebb érvényesülését kívánta biztosítani azzal, hogy nem csökkentette az olyan bírának a számát, akik rendes bírói hivatásuknál fogva a konkrét esetben irányadó szakszempontokat megfelelőbben érvényesíthették, mint az eljáró tanácsban kevesebb taghoz jutó magyar királyi Közigazgatási Bíróság, illetőleg magyar királyi Kúria tagjai.

A Hatásköri Bíróság ítélőbírái nagy fáradságot, sok tanulmányt és különleges szakképzettséget igénylő egészen sajátos munkakörükből rendes bírói feladatokról felül jártak el. Ez a rendkívül terhes és közjogi/államjogi szempontból igen nagyjelentőségű munkakör a legnagyobb mértékben indokolta azt, hogy a Hatásköri Bíróság ítélőbíráira is kiterjesszék törvényes felhatalmazás alapján kiadott 9000/1927. M. E. számú rendeletben foglalt módosításokkal hatályban levő 7000/1925. M. E. számú rendelet 45. pontjában kifejezésre jutó alapelvet, amely szerint azokat a tisztviselői kategóriákat, amelyeknek munkaköre a többi tisztviselői (bírói) munkakörből akár mennyiség, akár minőség szempontjából kiemelkedett, külön pótlékban kellett részesíteni.

Az 1907. évi LXI. törvénycikk 1. §-ára vonatkozó miniszteri indoklásból kifejezetten látszott, hogy a katonai hatósággal nem büntető ügyben felmerült hatásköri összeütközés elintézése a Hatásköri Bíróság elé tartozott, ha az összeütközés a rendes bírósággal, vagy a magyar királyi Közigazgatási Bírósággal szemben merült fel. Ezért az 1928. évi XLIII. törvénycikkben a Hatásköri Bíróság hatáskörének kiterjesztésére nem volt szükség.

(Tartalmi kivonat az 1928. évi XLIII. tc. miniszteri indoklásából)

Elnökök

mint a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elnökei

Wlassics Gyula

b.t.t.

1911–1913 • 1917–1925 • 1929–1931

Zalaegerszeg, 1852. márc. 17. – Budapest, 1937. márc. 30.
A jogi diploma megszerzését követően, 1875-től bíróként tevékenykedett Budapesten, 1877-ben Perczel Béla, akkori miniszter által az Igazságügyi Minisztérium törvény-előkészítő osztályán kapott fogalmazói állást. 1890 és 1895 között a budapesti egyetemen a büntetőjog rendes tanára. 1906-tól 1933-ig a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság elnöke, 1918-ban a főrendiház, 1927 és 1935 között pedig a felsőház elnöke, 1923-tól a Hágai Bíróság tagja volt.

Puky Endre

1937–1938

Kassa, 1871. febr. 20. – Szovátafürdő, 1941. júl. 20.

1922-től Abaúj-Torna vm. és Miskolc város főispánja. 1932. okt. 1-től 1933. jan. 7-ig a Gömbös-kormányban külügyminiszter, azután a Közigazgatási Bíróság elnöke és felsőházi tag.

Rakovszky Iván

1941–1944

Budapest, 1885. febr. 5–Jászapáti, 1960. szept. 9.

1922. június 16–1926. október 15. között belügyminiszter Bethlen István kormányában, majd 1928-tól 1935-ig a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke lett. 1941. április 28-tól volt a Közigazgatási Bíróság elnöke és felsőházi tag. 1944. augusztus 29-től 1944. október 16-ig vallás- és közoktatásügyi miniszter a Lakatos-kormányban. Nevéhez fűződik a rendőrség újjászervezése, a vármegyei törvényhatóságok reformjának előkészítése és az 1925. évi választójogi törvény.

mint a Magyar Királyi Kúria elnökei

Günther Antal

b.t.t.

1908–1911 • 1914–1917

Székesfehérvár, 1847. szept. 23. – Budapest, 1920. febr. 23.

A Királyi Kúria elnökei közül az egyetlen, aki kinevezése előtt nem volt a bírói kar tagja. 1879-ben a bírák kinevezéséről és előléptetéséről írt terjedelmes szakvéleményt, támadta Csemegi Károly igazságügyi államtitkár politikáját. 1907 elején az uralkodó őt nevezte ki igazságügy miniszterré. Miniszterségéhez köthető a büntetőtörvénykönyv novellájának megalkotása, a feltételes elítélés intézményének bevezetése, illetve a fiatalkorúakkal szembeni külön eljárás megteremtése.

Juhász Andor

1926–1928 • 1932–1935

Kassa, 1864. szept. 17. – Budapest, 1940. szept. 2.

1886-ban a kassai törvényszék joggyakornoka. 1890-ben a Miskolci Királyi Törvényszék jegyzőjévé nevezték ki. Egy évvel később már aljárásbíró volt Miskolcon. 1892-ben kérelmére tanácsjegyzőül rendelték Kassai Királyi Ítéltáblához. 1895-ben a Kassai Királyi Törvényszék bírása, 1898-ban a Kassai Ítéltábla elnöki titkára, 1901-ben pedig az ítéltábla bírása lett. 1925 augusztus 11-én nevezték ki a Kúria elnökévé. Törvényben előírt 70. életévét betöltve, 1934-ben kérte nyugdíjazását, de 1935 májusig a Hatásköri Bíróság elnöki tisztét még ellátta.

Osvald István

1934–1936

Pest, 1867. jún. 29. – Budapest, 1944. dec. 26.

1898 és 1901 között főhadnagyi rangban hadbíró volt a Magyar Királyi Honvédség kötelékében.

1916-ban a címzetes kúriai bírói címmel együtt elnyerte első vezetői beosztását: a Pozsonyi Törvényszék elnökévé nevezték ki.

1918-ban a Budapesti Királyi Törvényszék elnöke lett. 1926 – kúriai tanácselnökké nevezték ki 1929-ben a Kúria másodelnöke lett. 1934–1937 között a Kúria elnöke, 1937-ben betöltve hetvenedik életévét, lemondott és nyugalomba helyezését kérte.

Tőreké Géza

t.t.

1939–1940

Baja, 1873. máj. 1. – München, 1961

Jogi tanulmányai után 1896-tól bírósági tisztviselő; 1915-től ítéltáblai, 1921-ben kúriai bíró

1934-től a Kúria másodelnöke, 1937–'44 között a Kúria elnöke, 1935-től tagja a felsőháznak.

Készítette: **Dr. Koncz Ibolya Katalin,**

Miskolci Egyetem Jogtörténeti Tanszék

Grafikai szerkesztés: **Kovács Gábor,** Országos Bírósági Hivatal

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL